

he de vosaltres», Desclot (Cor., 321). *Tant que* --- 'mentre, fins a tant', ben genuí en francès i oc., no ho és en cat. però penetra amb caràcter arrelat i popular en les valls pirinenques: la prova és la dita solemnia, sens dubte multiseular, amb què la gent de la Vall d'Aneu proclama llur sobirania sobre un boc de la Vall d'Aran, magnífics pasturatges: «*Tant que món sirà món / Sanrosa sirà de Son*» (Son, 1959; Aran, 1930).

Tant se val. A penes caldrà donar exs. d'una locució tan expressiva, tan dúctil, tan nostra, puix que l'ús n'és tan notori, i ha conegut cims de radiosa glòria: «Mes llavors la vida què seria? / Fóra l'ombra --- / i el compte enganyador --- / *Tant se val!* Aquest món sia com sia, / tan divers --- / aquesta terra amb tot lo que s'hi cria, / és ma pàtria ---» (C. Esp., 23); «A la part de Llevant, místic exemple, / com una flor gegant, floreix un temple / meravellat d'haver nascut aquí / --- / Mes, enmig la misèria i la ràbia i fumera, / el temple —*tant se val!*— s'alça i prospera ---» (*Oda a Bna.*, v. 93). Per això sap greu que hi hagi qui la deformi: «sé perfectament quin era el seu propòsit; / *tant s'hi val*, no cal discutir ara. En R. fóra el primer que no ho voldria» que ens meravellem de llegir en l'escrit d'un filòleg (BSCC XL, 1964, 45): estic segur que això no és viu enlloc, i havia de pensar aquell jove que les ultracorrecions de la decadència en què alguns valencians han deixat caure l'ús de la partícula *hi*, no poden deixar d'agreuja un mal purament local i ben remeiable si es tracta amb cura la llengua.

Tant si --- com ---. D'ús tan envellit ja i estereotipat, que és dels pocs casos en què a Mallorca s'emmuideix popularment la *-t* del final *-nt*: a Campos em recitaven aquella cobla: «*tan si -s figó kom figó ---*» (1963). *Tan solament* emfàtic per 'solament, només, tan sols' és ja vell: «la stada, com havem aturat ací, ha tan obrat que no *tan solament* los qui eran ja de bona intenció han pres consolació e sforç, mas encare molts --- se són aderits a la bona part» escrivien al Consell de Cent els barcelonins enviats a Perpinyà el 1462 per combinar la repulsa catalana contra les forces aliades de l'absolutisme estranger del Nord i del Ponent (RLR Lxv, 88).

Quan va precedit d'una partícula. *De tant en tant* 'ara i adés, en lenta repetició', és d'ús general a tot el domini, no sols del Continent: «*De tant en tant*, una bassa d'aigo llimosa on s'afiquen, espantats des trepig, calàpots i serpents ---», Coloma Rosselló (*Valldemossines*, p. 75). És la forma usada pertot, i la recomanable, encara que popularment està molt estès afegir-hi un altre *en*, una mica paràsit: fins en escr. de llenguatge naturalista en cat. or.: «*d'en tant en tant*, una ombra passava rabenta per sos ulls i perdian un moment son brill hermosíssim ---», Genís Aguilar (*Julita*, 93); «joiós de recullir *d'en tant en tant* una mirada d'esperança», Coromines (*Presons*, 137). Tendència popular com la que introdueix la mateixa variant en locucions com *de dos en dos*, *de gota en gota* (*d'en dos en dos* etc.). Tot reconeixent-li arrel popular, més val atènyer-se a la primera variant, *de t. e. t.*,

com ho haurien fet ells mateixos en escrits d'un to menys familiar.

En *tant que* 'fins al punt que': «lo agró fugí, e lo astor lo encalssava, e lo rey seguí lo stor, *en tant que* fo axí forment emboscat que no sabé tornar als seus barons», *Filla de Contastí* (NCL. XLVIII, 76). *Fins a tant que* variant emfàtica de 'fins que', ben viva fins ara en cat. central i ja medieval: «a tots pregà que d'aquesta sua tornada a algú no parlassen, *fins a tant que* ell hagués donat recapte a alguns seus afers» (trad. «*infino a tanto che ---*», ed. 1961, 662.15); «--- *fins a tant que ---*» (trad. «se non poi che ---», 281.13f.); «jamés davant d'ella no volc venir, *fins a tant que* s'esdevenc que ---», *Decam.* x, § 9, 608.9; iv, § 6, 261.10f.; iii, § 7, 190.8. Com ll. *usque tandem* quasi tant com 'fins que en fi ---'. *Tant com més --- tant més* 'tant com --- no menys ---': «*tant com més* sorollós i animat era l'hostal del *Bou Gras*, *tant més* silenciosa era l'altra casa», Ruyra (trad. Erkmann-Ch., *Rond.*, 20.4f.).

Evitem l'abús acastellanat de la paraula *escaig*, en lloc de la locució correcta: ...i *tants*, única expressió catalana per dir, afegint-ho a una xifra rodona, que aquesta no és exacta i la quantitat real és més o menys superior=fr. --- *et quelque*, anglès --- *and some*, a.f. *etwa*, cast. --- *y pico*; així és com s'ha dit en el català de sempre; consta de molt antic: «podeu pensar quanta gent podien ésser que 400 e *tantes* fustes entre naus e galeres --- ne feren deu viatges» (Galba, *Tirant*, Ag. iv, 291; NCL. v, 198.8).

Usar en lloc d'això «i *escaig*» fou invenció de c. 1925, d'un pseudo-purista castellanitzant que, traduïnt simiescament del castellà, caigué en l'articlet «*escaig* (cast. *pico*) del *DOrt.* amb estúpid malentès; V. aquell article, III, 453b.

Per tant és la locució catalana de sempre, de tothom i de pertot (*per lo tant* és acastellanada i pedantesca innovació, a evitar en tot cas): «Si la salut del cos i la tranquil·litat de l'ànima són criteris de plaer, és que són superiors al plaer --- i superiors a la vida feliç, i, *per tant*, deuen ser considerats com a veritables fins de l'home ---», Coromines (*Vida Austera*, iv, § 2, 269; O. C., 750b3f., id. en l'autògraf). En català central el reemplaça generalment «*amb això*» però *per tant* també hi és viu i de to més elevat; a Mallorca se sent en parlar popularíssim: «tenc pocs doblers, sabeu?, *per tant* ---» (Deià, 1963). No hi confonguem l'ús ross. de *per tant que* 'per molt que, encara que molt ---': «ja és massa tard, *per tant* *kə uxə kuitiü* hi arribareu pas» Talau, «l'aiga de l'Agllí torna a sallir en el Pas de les Fonts, *per tant que* hi hagi secada» Clairà (1960).

DERIV.: *Tantet* dim. hipocorístic especialment val. (ja StVicentF, *Quar.*, 88); en forma més emfàtica s'ha usat de vegades: «No vull qu'aquesta lladregada costi una gota més de sanc: ni tots ells valen una *tantícula* de la que ja ens han fet vessar», MrnVayreda (*Puny.* i. XXI, 316 (245)). Per a *tantejar*, *tanteig*, V. TEMP-TAR. *Tanto*.² Té tot l'aire de castellanisme la locució *estar al tanto* 'tenir en compte ---, no perdre de vista